

Iulie 1983. Anul XII. Nr. 133

Români din toate țările, uniți-vă în cuget și simțiri !

EUROPA ȘI NEAMUL ROMANESC

FOAIA MISCĂRII ROMÂNE PENTRU UNITATEA EUROPEI

NEAMUL ROMÂNESC ȘI NĂVĂLITORII

La 31 octombrie 1972 se stingea din viață, în anonim, la Sibiu, după o viață demnă de a constitui subiectul unui roman, una din personalitățile de seamă ale culturii și politicii românești din prima jumătate a secolului nostru - *Onisifor Ghibu*, ilustru pedagog și educator național, istoric, organizator de școală, publicist și scriitor, primul profesor de pedagogie al Universității românești din Cluj (1919 -1945), membru corespondent al Academiei Române (1919 - 1948) și militant de seamă pentru realizarea unității politice și spirituale a poporului român. La 31 mai 1983 s-au împlinit 100 de ani de la nașterea lui. Cu această ocazie se cuvine să încercăm să ne apropiem sufletește de el, să-i evocăm viața și meritele, pentru a-l aduce în conștiința generațiilor tinere de astăzi, care - din cauza îndelungatelor influențe nefaste la care a fost supusă cultura în România postbelică - n-a ajuns încă să-l cunoască decât în prea mică măsură.

La o sută de ani de la nașterea
marelui cărturar patriot transilvănean
ONISIFOR GHIBU

Născut într-un sat de munte din sudul Transilvaniei, aflată pe atunci sub stăpânire maghiară, Sălișteța Sibiului, ca al optulea copil al unor țărani-meseriași, Onisifor Ghibu s-a format de mic copil și s-a dezvoltat în idealul care a animat întreaga mare generație a Unirii: necesitatea rezolvării problemei naționale a poporului român - unirea lui într-un singur stat, liber și independent; apoi, după Unire, consolidarea noului stat cu ajutorul unui solid sistem de învățământ și de educație a întregii națiuni, și păstrarea integrității lui teritoriale, amenin-

țate, după cum se știe, de vecinii ce nu puteau să se împace cu noua ordine europeană stabilită după primul război.

Vasta sa cultură enciclopedică - a făcut studii superioare teologice, filosofice, istorice, pedagogice și filologice, luându-și doctoratul la Jena, cu o lucrare, devenită clasică, despre bilingvism în școala elementară -, aplicația sa spre documentația științifică minuțioasă înainte de a se arunca în valurile unei acțiuni grele, cunoașterea a numeroase limbi străine, care i-a dat posibilitatea să identifice și să culeagă singur din arhive datele de care avea să se servească, spiritul de jertfă pentru binele public, care i-a fost inoculat în conștiință încă în casa părintească și în școala din sat, capacitatea excepțională de organizator, credința neștrămutată în biruința binelui, adevărului și dreptății, forța înăscută de luptător pentru marile idealuri ale poporului său, care trecuse de veacuri prin atâtea grele încercări, i-au îndrumat pașii în cursul întregii sale vieți numai spre obiective grele, unele aparent insurmontabile.

De la 20 de ani, de când a început să publice, și până în anul 1945, când a fost «epurat» din învățământul superior (și apoi, ca toate celelalte mari personalități ale culturii românești care n-au fost agreeate ori n-au pactizat cu regimul impus din afară: N. Iorga, Octavian Goga, V. Pârvan, G. Brătianu, I. Lupaș etc. etc., scos complet din viața publică), Onisifor Ghibu a publicat peste 100 de lucrări în volum ori broșură, și peste 1500 studii și articole în periodice, pe teme culturale și politice: școală, învățământ, pedagogie, educație, istorie și politică națională, politică bisericească și minoritară, literatură ș.a. După cum se vede, o activitate publicistică impunătoare.

Activitatea științifică și didactică pe care a desfășurat-o pe unde a trecut, iar de la 1919 înainte în cadrul Universității din Cluj, a urmărit formarea de cadre de înaltă ținută morală, care prin pregătirea și devotamentul lor să facă posibilă ridicarea culturală efectivă a întregului popor, recuperându-se astfel rămănerile în urmă datorate condițiilor de opresiune națională în care acesta fusese ținut. Îndrumarea noilor cadre el a văzut-o prin prisma constituirii unei *pedagogii specifice poporului român*.

«... am ținut să fiu de la catedra mea mai mult un deștelenitor, un animator și un îndrumător al energiei creatoare și al conștiinței naționale amorțite de trecutul vitreg petrecut sub apăsarea unor puteri străine privilegiate. În concepția mea, pedagogia nu se prezenta ca o «știință pentru știință», ci ca *marele laborator* în care se cercetau și se experimentau, la lumina realităților istorice date și a nevoilor sociale de viitor, ideile, idealurile și metodele cele mai potrivite pentru ridicarea și întărirea neamului românesc și a creațiunii sale celei mai mărețe - care este statul românesc întregit - la nivelul de cultură și de putere cel mai înalt cu putință» (*Memoriul din 10 oct. 1947 către Dr. P. Groza*).

Ce idei admirabile și cât de bine se verifică valoarea lor, când se analizează greșelile mari care s-au făcut și se fac neținându-se seama de ele! Conceptele sale despre *datorie, muncă și luptă*, pe care le-a practicat el însuși în mod exemplar în întreaga-i viață și prin care a reușit în bună măsură să plămădească numeroase caractere dintre studenții săi, pot fi deduse din câteva din multele sale afirmații răspândite în scrierile lui:

«Dacă fiecare creștin este preocupat numai de propria sa mântuire, marea cauză a creștinismului încă nu este asigurată în fața primejdiilor care o amenință din toate părțile. Adevăratul creștin *trebuie să lupte pentru mântuirea fraților săi*, dar cu riscul de a ajunge, în anumite momente, în contraste acute cu ei (...) pentru înfăptuirea adevărului, a dreptății, a libertății, se cere luptă crâncenă, se cer jertfe mari, uneori «până la cea din urmă picătură de sânge», se cere abnegație desăvârșită. Și se mai cere și o mare tărie sufletească, un curaj moral care să nu se sperie de nimeni și de nimic» (*Pagini de istorie*, manuscris inedit, 1956, p. 235-236).

«Un popor care nu vrea să-și cunoască dușmanii, de teama de a nu trebui să se sperie de ei, face cea mai mioapă politică de struț, care-l va duce încetul cu încetul la robie» (*Ungurii în România*, în *Tribuna*, București, II, nr.24-25, 19.VI.1916, p. 414-420).

«Ne aflăm în fața luptei pe moarte și pe viață...Să nu uităm că suntem puțini, suntem

slabi, suntem luați la țintă și osândiți la moarte, și că numai în noi e puterea de a ne ridica și de a ne impune. Afară de noi nu sunt alte puteri care să ne vrea binele. De aceea, niciodată n-a fost pentru noi mai gravă și mai plină de înțelegere vorba: *prin noi înșine*, ca acum. Prin noi înșine și prin întrebuințarea tuturor puterilor noastre sufletești și trupești și a tuturor mijloacelor ce se pot iscodi» (*La luptă!*, în *Lupta*, Budapesta, I, nr. 106, 12 din 25.V.1907).

Între anii 1910 - 1914, a fost în fapt organizatorul și conducătorul luptei pentru salvarea școlii românești din Transilvania, amenințată cu desnaționalizarea prin legea șovină a lui Appony, o luptă eroică, pe care, după imense greutăți, a câștigat-o și care-și așteaptă încă istoricul obiectiv. El s-a condus în acea luptă după conceptul: «Alții pot cere ce vor, mai ales că puterea (fizică) le este în mână, noi suntem însă datori față de noi înșine cu mai mult decât cu băgarea de seamă să nu supărăm susceptibilitatea unui ministru, care azi este și mâine nu mai este. Noi trebuie să ne ațintim privirea asupra pietrelor care rămân, nu asupra apei care trece, și acele pietre suntem noi, cei care am fost și vom fi, oricât le-am fi altora de neplăcuți» (*Părerii cu privire la o nouă fundamentare a învățământului primar, 1909, p. 58*)

În perioada neutralității României (1914 - 1916), în care Onisifor Ghibu se refugiase la București, el a desfășurat, pe lângă activitatea științifică (a publicat câteva lucrări de istorie a învățământului), și o vie activitate publicistică, având drept scop determinarea conducerii politice a României să intre în război contra Austro-Ungariei, în vederea eliberării Transilvaniei românești. Ideea fundamentală de la care pleca el e cuprinsă în următoarele rânduri: «Noi credem și acum că acest război trebuie făcut cu orice preț, după ce el va fi pregătit cât se va putea mai bine. Fără acest război nu numai că nu vom câștiga ceea ce e al nostru, dar vom pierde și ceea ce avem; ne vom pierde sufletul și vom pierde orice justificare morală de a mai trăi ca popor. Oricum se vor desfășura evenimentele pe marile teatre de război străine, România trebuie să-și facă datoria față de idealul ei. Astfel ar dovedi că n-are drept la viață în vremuri ca acestea, când și cele mai mari popoare își cumpără atât de scump acest drept sfânt» (*Cu prilejul unei declarații a dlui N. Iorga, în Tribuna, București, I, nr. 19, 26.VII.1915*).

Mersul defavorabil al războiului îl determină să plece în Moldova. De aici, la 12 martie 1917, trece în Basarabia, unde rămâne până imediat după unirea de la Alba Iulia. Ca luptător încercat și fin cunoscător al psihologiei poporului, el s-a aruncat din primele zile în valurile revoluției ruse, pe care, împreună cu patrioții basarabeni din jurul *Cuvântului Moldovenesc*, a îndrumat-o pe linie națională, care a dus la deslipirea Basarabiei de Rusia după peste un secol de ocupare a ei, și la unirea cu România. Meritele sale în redeșteptarea conștiinței naționale a Moldovenilor Basarabeni sunt nepieritoare și numai vitregia vremurilor și forța brută a Imperiului sovietic sunt cauzele pentru care ele nu sunt încă scrise cu litere de aur în istoria României și a Basarabiei. Iată cum caracterizează mitropolitul Gurie al Basarabiei activitatea lui Onisifor Ghibu și a ziarului său *România Nouă* din acei ani 1917-1918: «Ne-a adunat în jurul său cum adună paserea puii săi, sub aripile sale, a îndemnat pe cei molatici, a sprijinit pe cei ce se clătinau, a întărit pe cei slabi, a încurajat și a insuflat îndrăzneală în cei timizi și, punându-i la lucru, i-a făcut pe toți să simtă bucuria copilului care începe a umbla cu picioarele sale proprii, fără sprijinul tatei sau al mamei» (O. Ghibu, *Trei ani pe frontul basarabean*, Chișinău, 1927, p.22).

Memoriile sale privind felul cum s-au desfășurat evenimentele anilor 1917 - 1918, în mijlocul cărora s-a aflat și pe care de multe ori le-a influențat în mod hotărâtor, vor trebui neapărat să fie publicate, ele reprezentând o documentație de primă importanță pentru scrierea istoriei unirii Basarabiei și îndreptarea o numeroaselor false interpretări ale istoriografiei sovietice.

După Marea Adunare de la Alba Iulia, Consiliul dirigent al Transilvaniei l-a numit secretar general al Resortului de Instrucție Publică, însărcinat cu organizarea și îndrumarea întregului învățământ din Transilvania unită cu țara. Părăsind Chișinăul, unde și-a văzut obiectivele realizate, s-a înapoiat încă de la începutul lui decembrie 1918 în provincia natală, pentru a se angaja într-o nouă operă, de imensă răspundere. Experiența, competența și curajul pe care le-a pus în joc i-au permis să realizeze - într-un termen surprinzător de scurt și în

condiții excelente pentru acele vremuri de mari lipsuri, dintr-o perioadă în care războiul pentru Români încă nu se terminase, iar granițele nu fuseseră încă stabilite prin tratatele de pace, - sarcina de cea mai mare importanță care îi fusese încredințată. Crearea Universității românești din Cluj, instituție de prestigiu european încă din primul ei an de funcționare, care și-a deschis porțile încă din toamna anului 1919 și pe care o consideră unul din «copiii» săi dragi, este cel mai pregnant exemplu despre calitatea muncii sale de atunci.

Un alt domeniu al preocupărilor sale, începând cu toamna anului 1918, a pornit de la convingerea că poporul român, unit în statul său național, trebuie să se unească și sub raport spiritual, prin înlăturarea desbinării confesionale din Biserica transilvăneană: după realizarea acestui act reparator, întreaga Biserică românească urma să găsească împreună cu Vaticanul o formulă de compromis, care să facă posibilă reunificarea bisericească. Vor trebui publicate documentele privitoare la tratativele cu caracter personal pe care le-a dus el, din proprie inițiativă, cu Vaticanul, în martie aprilie 1921, cu care ocazie a propus, iar papa Benedict al XV-lea a acceptat o formulă care să permită înlăturarea desbinării confesionale. Propunerile sale în legătură cu reunificarea religioasă a constituit subiectul a sute de articole în presa românească și străină, în deceniul 2. Și cu privire la acestea ar merita să se publice o lucrare serioasă, care ar îmbogăți istoria Bisericii române.

Cea mai înverșunată luptă însă din viața sa a fost aceea care s-a întins pe o durată de aproape două decenii, între cele două războaie mondiale, împotriva organizațiilor călugărești maghiare din Transilvania, care, sub masca activității bisericești și didactice, s-au dovedit a fi centre de virulentă educație și propagandă revizionistă maghiară. Odată clarificat acest lucru, Onisifor Ghibu nu putea privi impasibil cum crește pericolul ce amenința frontierele noului stat român.

Lupta pe care a inițiat-o și a condus-o efectiv a luat o mare amploare căpătând și caracter internațional. Pe lângă sprijinul marelui majorității a populației românești, ea i-a adus și adversari numeroși și puternici, mai ales din rândurile minorității maghiare, a organizațiilor catolice și a unor oameni politici. Aceste forțe aveau să devină, după terminarea războiului și venirea guvernului Groza, principalii acuzatori în procesul său de epurare din universitate. Acuzațiile de șovinism național care i-au fost aduse de acești adversari în anii de luptă dintre cele două războaie erau arme tendențioase cu care s-a sperat că O. Ghibu va fi scos din luptă. Ele proveneau din faptul că se punea, cu rea credință, semnul egalității între noțiunea de antirevizionism și aceea de șovinism național - două noțiuni diferite, dar care adeseori sunt utilizate de revizionști pentru a defăima și a-și înlătura adversarii. Trăim, dealtfel, acest fenomen și astăzi, pe scară destul de largă: dacă te aperi acuzând un agent al revizionismului, ești acuzat prompt de șovinism, de antimaghiarism.

Referindu-se la principiile de la Alba Iulia privind deplina libertate națională a tuturor naționalităților din Transilvania, el scria, în 1924: «Din punct de vedere ideologic și istoric, aceste principii constituie un admirabil document al sufletului românesc, care în momentul când s-a văzut scăpat din robia milenară, s-a simțit îndemnat a asigura opresorului de ieri o soartă la care acesta nu îndrăznește să viseze. Dar cei cinci ani care au trecut de la unire încoace au dovedit pe deplin că din punct de vedere politic enunțarea solemnă a acestor principii a fost, pe cât de generoasă, pe atât de deplasată. Dușmanii de ieri n-au devenit prin biruința noastră tovarăși loiali de viață, cărora să le putem acorda întreaga noastră încredere, - ei au rămas mai departe dușmani, și încă mai implacabili decât până aci». (*Catolicismul unguresc în Transilvania și politica religioasă a statului român*, Cluj, 1924, p. 259).

În aceeași lucrare el afirmă: «Evident, nu-mi poate trece prin gând ca să recomand țării mele întrebuintarea față de Unguri a mijloacelor barbare pe care statul și catolicismul unguresc le-au întrebuintat față de noi. *Noi nu voim să-i distrugem pe Unguri* (subl. aut.) - asta o putem spune deschis oricând și oricui; noi înțelegem învățăturile istoriei și voința lui Dumnezeu, care nu ne-a așezat la un loc ca să ne întremăncăm, ci ca împreună să lucrăm frățeste pentru fericirea noastră din această lume și pentru promovarea Binelui, Adevărului și Fru-

mosului».

În anul următor avea să scrie în *Adevărul*, într-un articol care ar merita să fie reprodus integral: «Mi-am zis atunci: de ce nu caută conducătorii țării să tranșeze grava chestiune a minorităților totdeauna cu mijloace pașnice, logice, frățești? De ce să desfunzi neapărat, cu violență și amărăciune, uși deschise? Căci, dacă ceea ce intenționează guvernul este un lucru drept și logic, el poate fi expus prin argumente, așa încât toată lumea să-l recunoască neapărat ca atare. Chestia minorităților se reduce, în definitiv, pentru orice patriot sincer, mai mult la o chestiune de ordin metodic, decât la ceva deosebit în esență. Cum în Elveția și în America trăiesc, în cuprinsul aceluiași stat, în cele mai amicale relații, popoare cu totul diferite, grație faptului că au găsit, și de o parte și de alta, metode civilizate în raporturile dintre ele, tot astfel se poate ajunge și la noi la o rezolvare favorabilă a penibilei chestiuni minoritare, dacă se vor schimba radical metodele, introducând în locul metodelor aspre, un tratament uman, loial și prietenesc de o parte, iar de alta loialitate și patriotism. Începutul nu putem aștepta să-l facă cei slabi, ci suntem datori să-l facem noi. *Noblesse oblige!*» Articolul se încheie astfel: «Să sperăm că după experiențele nenumărate care au înveninat atât de profund relațiile dintre minorități și națiunea conlocuitoare, cei chemați vor înțelege, și de o parte și de alta, că trebuie să schimbe metodele de până aci».

După alți doi ani, în 1927, referindu-se la numeroasele naționalități din Basarabia, Onisifor Ghibu afirmă că: «Evident, nu poate fi vorba nici de eliminarea din cuprinsul țării a elementelor născute și crescute aici și avându-și aici singurele rosturi, și nu poate fi vorba nici de persecutarea lor, pe motivul originii etnice».

Vederile largi, democratice, ale lui Onisifor Ghibu în legătură cu politica minoritară a țării și cu statutul minorităților, sunt, după cum se vede și numai din aceste câteva texte, incontestabile. Dacă în anii care au urmat el s-a văzut nevoit să reacționeze vehement în legătură cu activitatea revizionistă crescândă a organizațiilor călugărești maghiare din Transilvania, aceasta nu înseamnă că și-ar fi revizuit principiile democratice, ci doar că nu se mai putea tolera pericolul crescând pentru integritatea statului român pe care-l reprezenta continuarea activității revizioniste a acestora. Era o datorie sfântă a oricărui patriot să treacă la măsuri energice de apărare. Din păcate, cum a arătat istoria, avertismentele foarte serioase lansate de Onisifor Ghibu prin cărțile, articolele și conferințele sale, n-au găsit audiența necesară la guverne, care nu voiau să vadă ceea ce nu le convenea să vadă. Ba chiar s-a ajuns până la disolvarea Ligii Antirevizioniste Române, spre marea satisfacție a cercurilor revizioniste din țară și din străinătate. Când ne gândim cât de bine a văzut Ghibu problema, cât adevăr era în avertismentele sale, câtă orbire și lașitate în atitudinea «împăciunitoristă» a oficialităților vremii, ne îngrozim! Dar, în același timp, ne crește și mai mult admirația față de acest mare Om.

În lupta îndârjită pe care a dus-o cu revizionismul și cu susținătorii lui, Onisifor Ghibu a tipărit cărți cuprinzând circa 6.000 de pagini, a publicat un mare număr de articole în diferite periodice și a ținut numeroase conferințe în toate centrele Transilvaniei, dar și în restul țării, în cadrul Ligii Antirevizioniste. Când le recitești acum, cu liniștea și detașarea pe care ți-o dă trecerea unei jumătăți de secol, dar și cu gândul la recrudescența pe care au luat-o astăzi acțiunile iresponsabile, nebunești, desfășurate de unele cercuri maghiare din emigratie în legătură cu politica României față de populația maghiară, nu știi ce să admiri mai mult: perspicacitatea lui Ghibu în detectarea și înțelegerea fețelor ascunse ale revizionismului, răbdarea cu care și-a căutat și constituit bazele documentare, puterea incredibilă de muncă a acestui om care trebuia, concomitent, să-și desfășoare și activitatea didactică și pe cea de organizator cultural, dăruirea lui fără egal într-o luptă pentru o mare problemă națională din care el, personal, nu avea decât frământări, riscuri, oboseală, - perseverența cu care și-a urmărit obiectivele de-a lungul a numeroși ani de luptă, puterea de rezistență în fața presiunilor de toate felurile și de toate intensitățile venite din partea unor oameni politici influenți din țară și de peste hotare, scrisul său polemic, vioi, fără menajamente și totuși științific! Cititorul de astăzi este covârșit de toate acestea și anevoie poate să priceapă de ce a fost nevoie de o luptă atât de grea și de îndelungată pentru a se rezolva situații atât de drepte

și atât de evidente. Și el se poate întreba, cu deplină îndreptățire: Ce s-ar fi întâmplat dacă nu ar fi existat un om cu atâtea resurse spirituale ca Ghibu? Cum s-ar fi desfășurat activitatea iredentistă din România interbelică și cu ce consecințe? E foarte greu de dat un răspuns.

Pătruns până în cele mai ascunse cute ale sufletului de dragostea față de țară și popor, convins că România nu-și va putea câștiga un loc de cinste printre popoarele de cultură decât printr-o educare a tineretului făcută pe plan larg de cadre competente, dând el însuși exemplu personal de dăruire pentru cauze mari și grele, Onisifor Ghibu constituie *un model* rar de om de cultură și de militant național-cultural.

Dacă personalitatea sa a început să fie cunoscută abia de curând în țară, aceasta se datorește faptului deja amintit că în 1945 a fost epurat din universitate, - măsură la originea căreia au stat adversități de ordin personal și o orientare politică reacționară -, că întreaga lui operă a fost interzisă și scoasă din bibliotecile publice și că, deci, despre el nu s-a mai putut învăța nimic timp de peste 20 de ani. Măsurile au fost atât de drastice încât el n-a mai putut fi nici măcar citat în vreo lucrare. E greu să ne imaginăm astăzi cum s-au scurs pentru acest mare om de cultură și de acțiune cele peste două decenii pe care le-a trăit în astfel de împrejurări, cum de și-a putut păstra intact moralul, continuând - cu toate severele restricții de ordin material - să lucreze, cum a putut să scrie senin, fără vreo speranță de a-și vedea vreodată publicate rezultatele noilor cercetări, cum de a avut curajul să înfrunte direct, de atâtea ori, prin memoriile sale critice, conducerea de stat, cum de a putut supraviețui privațiunilor de libertate prin care a trecut. Nu ne vom opri, de aceea, asupra acestui capitol din viața sa zbuciumată, mărginindu-ne doar să ne exprimăm nemărginita admirație pentru omul care, cu toate împrejurările atât de vitrege, a continuat să fie activ, la masa lui de lucru, a continuat să dea sfaturi acelora care mai aveau curajul să-i treacă pragul, a continuat să-și păstreze neștirbită încrederea în forțele națiunii, în biruința *Adevărului*, *Frumosului* și *Dreptății*, cum spunea el.

«Redescoperirea» lui Onisifor Ghibu, pe măsura apariției a patru cărți în ultimii ani, este de natură «explozivă» în țară. Este un lucru foarte îmbucurător. Scrierile sale pline de substanță vor începe să influențeze în bine generațiile tinere de astăzi, ceea ce este un lucru dător de speranțe. Acest fenomen nu se dezvoltă însă fără adversități. Acei care mai trăiesc și mai au chiar funcții de conducere dintre vechii activiști politici care au contribuit, la vremea respectivă, la epurarea lui și care apoi s-au îngrijit cu multă atenție ca numele lui să nu mai apară nicăieri, mai păstrează și astăzi și continuă să răspândească, pe șoptite, în cercurile din jurul lor, rezervele față de el; mai continuă în surdina să lanseze, pe ici, pe colo, printre activiștii mai tineri, care se arată atrași de figura lui Ghibu, «avertismente discrete» că acesta a fost «de dreapta», sau că a fost «naționalist-șovin», ori «mistic», ori «antisovietic» - argument considerat fatal și pornit din activitatea lui din Basarabia anilor 1917 - 1918. Toate acestea răsună foarte aproape de ceea ce s-a făcut în anii de tristă amintire 50, nu numai pentru el, ci pentru toate marile personalități ale culturii române. Adevărul însă, în puterea căruia credem neștirbit, cum a crezut și Ghibu, va înlătura și aceste manevrări răuvoitoare așezându-l și pe merlele cărturar-patriot pe pedestalul care i se cuvine, alături de figurile istorice ale Școlii Ardelene, al cărei demn urmaș a fost.

Aniversarea centenarului nașterii sale constituie un test cu privire la felul cum gândesc astăzi conducătorii culturii românești despre o personalitate de această mărime, față de care ei trebuie să aibă profunde remușcări pentru suferințele la care l-au supus în lungii ani de senectute. Ceea ce s-a publicat din lucrările sale inedite este extrem de puțin. Ar trebui să se inițieze și editarea operelor sale complete, chiar dacă această acțiune necesită un timp îndelungat. Așteptăm cu interes să vedem ce manifestări vor fi organizate în anul centenarului și ce se va edita despre el și din operele lui.

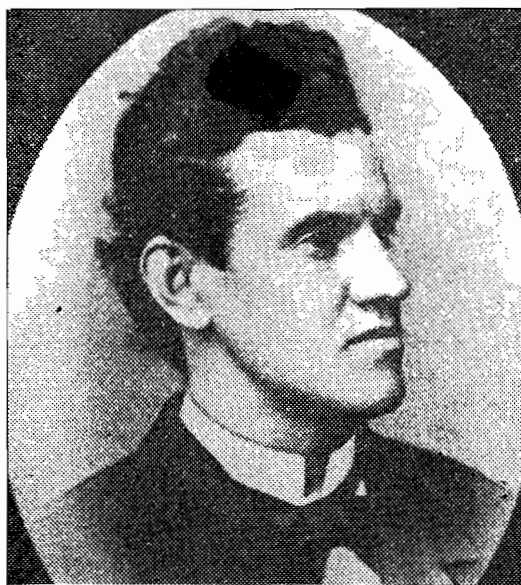
IOSIF CONSTANTIN DRĂGAN

Să ne amintim de Porumbescu !

În 1983 se aniversează și nașterea și stingera din viață a marelui suflet românesc numit Ciprian Porumbescu. S-a născut la 2 octombrie 1853 și a murit la 25 mai - 6 iunie 1883. Ca și Eminescu, bucovineanul ce a dus versul românesc pe cea mai înaltă culme poetică, Ciprian Porumbescu a trăit puțin, prea puțin, dar a creat cât alții într-o lungă existență. Ca și luceafărul poeziei române, acest lucefăr al muzicii noastre s-a stins repede, fără ca opera sa să se poată stinge vreodată.

Acest fiu de preot cărturar, căruia de mic i-a fost dat să cunoască posibilitățile creatoare ale poporului român, căruia primele lecții i le-au dat lăutarii satului, ei înșiși expresie a unei tradiții trăvechi și inconfundibile, înțelege că orice creație nouă este autentică dacă își trage seva din propria tradiție și în crearea operei sale nemuritoare se inspiră din folclor. Muzica populară nu-i muzică primitivă în sensul rău al cuvântului, ci muzică ce poartă amprenta sufletească a unui autor anonim care este poporul. Porumbescu folcloristul și etnograful este conștient de valorile autentice și inepuizabile pe care le poartă folclorul și îl transpune în forme tradiționale ca rapsodia, nocturna, balada, reveria, valsul și opereta, arătând în fond că se poate preta la forme muzicale culte.

Opera sa exprimă convingerea că creatorul folclorului nostru, Neamul românesc, este unul și același indiferent unde s-ar afla fiii săi. Conștiința unității și a latinității poporului român, dar și a originii sale dacice este clară la Porumbescu. În 1871, el participă la sarbătoarea organizată la Putna de Eminescu, Slavici și alții, cu ocazia aniversării a patru decenii de la sfințirea citoriei și a mormântului Marelui Ștefan de la Putna, și după ce cântă cu vioara, afirmă entuziasmat că a cântat întregii Dacii. În cadrul societăților Arboroasa, Junimea,

România Jună, Ciprian Porumbescu se află în fruntea inițiativelor culturale pentru unitate și independență, de pe urma cărora a avut de suferit chiar și închisoare.

Mare i-a fost însă satisfacția când a văzut că operele sale muzicale sunt primite cu însuflețire și entuziasm pe tot plaiul românesc, din Bucovina până în Banat. Pe-al nostru steag, Tricolorul, Inimă de român, Cât îi Țara Românească, Hai Române, Cântecul ginteii latine, Altarul Mănăstirii Putna, Crai Nou sunt numai câteva din compozițiile sale intrate de mult în conștiința românească, tocmai pentru că exprimă ceea ce orice suflet românesc simte.

Au trecut o sută de ani și cântecele sale, ca și ideile pe care le exprimă au trecut examenul istoriei, rămânând valabile și actuale și astăzi. De aceea se cuvine să ne amintim de Ciprian Porumbescu cu toată recunoștința.

T. V. BĂDESCU

În numele și respectul adevărului

(II b)

Dar să revenim la tema de bază a articolului de față: **SITUAȚIA MINORITĂȚII MAGHIARE ÎN CĂDRUL STATULUI ROMÂN, ÎN SPECIAL ÎNTRE CELE DOUĂ RĂSBOAIE MONDIALE.** În cartea sa «Swischen zwei Sternen», apărută la München, în 1973, în editura Angerer, Dl Ernő Kiss (Ungur din Ardeal) ne istorisește cum, prin anii 30, ajuns la vârsta de școală, este înspăimântat de «educația șovinistă din România», pentru că în fiecare dimineață, la începutul lecțiilor, «toți copiii erau obligați să rostească Tatăl nostru după textul ortodox român». În toată perioada de școlarizare peircută în cadrul statului român (cel puțin 4-5 ani) Dl Kiss nu și-a putut da seama că nu există nici o deosebire de text între «Tatăl nostru» ortodox și cel catolic. Este evident scopul cu care Domnia Sa lasă să-i scape această afirmație (eronată): pentru a insinua faptul că românizarea nu s-a oprit numai la limbă, ci a cutezat să se lege și de religie. Evocându-și amintirile, Dl Kiss ne povestește cum, întors acasă după prima zi de școală și îngrozit de faptul că trebuie să învețe o nouă limbă, pentru dânsul complet străină, limba română, îi spune mamei sale că nu vrea să mai meargă la școală. Mama încearcă să-i explice: «Patria noastră maghiară a pierdut primul (?) război mondial și de aceea a trebuit să cedeze României o mare parte din țara noastră. Astfel noi trăim astăzi într-un stat românesc» (op. cit., p. 16). În continuare, în cuvintele următoare, Dl Kiss ne desvăluie culmea «șovinismului» românesc: «Căci deși mama mea se trăgea dintr-o familie românească, la noi acasă s-a vorbit numai ungurește. Și deși ea a fost crescută în credința greco-ortodoxă, noi, copiii, ca și tata, care era german, am fost botezați romano-catolici» (op. cit., p. 17).

Oare cum explică Dl Kiss că deși mama sa era româncă (limba maternă trebuind astfel să fie româna), la ei acasă se vorbea numai ungurește, deși nici tatăl său nu era ungur, ci german? Și asta în România. În mod straniu, Dlui Kiss, care afirmă că a fost o victimă a educației șovine românești, îi lipsesc cele mai elementare cunoștințe de limba română, lucru ce rezultă din felul cum citează cuvinte românești. În loc să ne convingă, cum încearcă de-a lungul a zeci de pagini, că România a dus o politică șovină față de Maghiari, Dl Kiss dovedește de fapt că mama sa, româncă născută în Ungaria (Transilvania înainte de 1918), a fost maghiarizată. Dacă statul român acceptă ca fiii unei românce să aibă în România limba maternă maghiară, e greu să-l învinuiești de politică șovină; însă ca o româncă să fie transformată în mamă maghiară dovedește că ea a suferit într-adevăr o strașnică politică de maghiarizare din partea statului maghiar. Atât de puternică a fost această maghiarizare, încât româncă, supusă din copilărie tratamentului șovin maghiar, a putut fi transformată într-o mamă care să nască și să formeze în România un ungur sută la sută. Iată cum și-a realizat visul șovinismului maghiar: dintr-un tată german și o mamă româncă să se nască în România un... ungur. Este imposibil ca Dl Kiss să mai poată fi contrazis atunci când dovedește cu fapte atât de concludente - însăși propria-i persoană maghiară - că limba tatălui, germana, și a mamei, româna, au fost transformate (sub presiunea șovinismului maghiar) în limbi complet străine pentru copilul lor, care a ajuns să vorbească și să simtă ungurește, în România.

Că în România dintre cele două războaie minoritățile s-au bucurat de drepturi egale cu

Români, reiese și din următoarele mărturii:

Un profesor de la Universitatea din Innsbruck scrie: «Viața minorităților din România după 1918 a fost mai scutită de intervenția puterii de stat decât în alte state sud-estice. După 1918, Germanii din România au primit diferite avantaje de care sub Unguri nu avuseseră parte. În Banat, învățământul german a luat ființă abia după 1918. La fel dreptul de a utiliza limba proprie în fața autorităților, dreptul de a avea ziare proprii, asociații proprii, organizații economice și culturale proprii».

Profesorul Josef Schmidt, originar din Banat, scrie: «Germanii și-au putut organiza și amenaja grădinițe de copii și școli primare proprii, la fel ca gimnaziile, liceele, școlile comerciale și de învățători, toate cu limba de predare germană, în contrast isbitor cu situația existentă sub regimul maghiar înainte de 1918. În întreaga Ungarie de sud, unde trăiau sute de mii de Șvabi bănățeni, nu se putuse menține vreo școală germană, iar Germanii din restul Ungariei n-au avut școli proprii nici după 1918».

Profesorul N. Engelmann, în cartea sa despre Banat, scrie: «Tradiția obiceiurilor care, din cauza maghiarizării, dispăruse aproape de tot, a reînviat abia după primul război mondial».

Oare cine ar putea aprecia mai bine, mai imparțial diferența dintre stăpânirea maghiară și cea română decât Germanii? Dintre cele două stăpâniri străine ei au preferat pe cea românească, chiar pentru că respecta drepturile minorităților.

H. M. Tichnes, care între 1922 - 1925 a vizitat Transilvania de mai multe ori, spune în cartea sa «Roumania and her religious minorities», apărută la Londra în 1925, că în România nu poate fi vorba de persecuții împotriva minorităților (Apud C. Sporea).

Presa, publicațiile minorității maghiare din România dintre cele două războaie mondiale avea același regim de drept și de fapt ca și aceea a Românilor. În centrele mari urbane din Transilvania minoritățile au avut mereu un număr mai mare de publicații decât Românii. După datele anului 1935, Ungurii aveau în România 53 ziare și 269 periodice (politice, sociale, științifice, literare, religioase, pedagogice, pentru teatru și cinema, pentru tineret, satirice, comerciale, agricole (Transsilvanus, Les minorités ethni-

ques de la Transylvanie, PUF, Paris 1935, p. 23, apud Pordea).

Petițiile și plângerile ungurești remise Societății Națiunilor (foarte rare, în general) au fost găsite nefondate sau exagerate. Ex.: petiția din 15.3.1923, referitoare la reforma agrară românească, aceea a colonilor maghiari din Banat și aceea a Secuilor din jud. Ciuc (25.6.1929). Conform rezoluțiilor Societății Națiunilor, rezultatul anchetelor nemulțumirilor maghiare din domeniul învățământului și al cultelor au fost găsite «necorespunzând faptelor» (Pordea).

În doi ani de funcționare de la Unire (1918), Ministerul minorităților din România n-a înregistrat nici-o plângere în viața grupurilor minoritare sau vreo încălcare a drepturilor lor. Comparați această situație cu cea a Românilor transilvăneni numai cu zece ani înainte!

Situația minorității maghiare în Transilvania românească este departe de a suferi comparație cu aceea a Românilor transilvăneni pe tot parcursul ocupației maghiare. Iată un alt exemplu. La șase ani de la Unirea Transilvaniei cu România, în anul 1924, cu ocazia unei sărbătoriri la Zalău a poetului maghiar Ady Endre, Bucureștiul trimite ca reprezentant al Ministerului Cultelor pe poetul I. Minulescu, care în cuvântarea sa spune: «Pe mine m-a trimis aicea Ministerul Cultelor, al Guvernului român, ca împreună cu frații unguri să sărbătorim memoria lui Ady Endre, care a dorit să cimenteze iubirea tuturor popoarelor. Iar eu sunt fericit că mă pot declara frate cu acest maestru de glorioasă amintire... La această aniversare s-au întâlnit intelectuali români și maghiari. La turneul scriitorilor români efectuat anul trecut în Ardeal am constatat cu multă bucurie că scriitorii maghiari se apropie de noi cu stimă și sentimente de frăție...». Cu aceeași ocazie vorbesc și reprezentanții scriitorilor maghiari din Buda-pesta, grupați în jurul publicației «Nyugat», la care se alătură și intelectuali maghiari din Transilvania...Efek neputând participa direct trimite o scrisoare în care spune: «Te rog transmite calde salutări bătrânilor și tinerilor care v-au înțeles, îndeosebi marelui poet român Goga Octavian, care a ridicat altar în sufletul său aceluia poet maghiar pe

care cu durere trebuie să constatăm că un număr deosebit de unguri sau nu l-au înțeles sau l-au înțeles greșit». (Apud culegerea «Ady emlék - hűzet», Tipografia Seres Samu, Zalău 1924 și publicația «Szilágyság».)

Afirmația că în România actuală - ca să revenim la rezoluție - Ungurii sunt desnaționalizați în mod sistematic este o perfectă invenție a propagandei ungurești. Odată cu «preluarea» puterii, la 23 august 1944, Ungurii din România au avut pâinea și cuțitul în mână. Iată explicația faptului că până astăzi **REPREZENTANȚII MINORITĂȚII MAGHIARE DIN ROMÂNIA OCUPĂ POSTURI CHEIE** în conducerea politică, economică și culturală, prin Partidul Comunist, și asta nu cu scopul de a desnaționaliza această minoritate, ba din contră, spre a veghea cât mai de aproape la sporirea ei. Acești noi lideri ai vieții publice socialiste din România și-au făcut apariția odată cu invazia Armatei roșii pe teritoriul țării noastre. Dl Aranyossy, militant fervent al cauzei maghiare, descrie astfel situația în revista Esprit, martie 1978, Paris, pp.69 - 70: «În momentul eliberării (vara anului 1944), din Partidul Comunist Român nu făceau parte, după aprecierile oficiale, mai mult de o mie de membri, iar cea mai mare parte dintre ei erau Unguri și Evrei (maghiarizați n.n.). Aceștia au ajuns până la înalta sferă conducătoare. Între ei, Ana Pauker, Laszlo Luka, trimișii Moscovei, erau personalități de frunte...Iată deci un partid comunist care n-avea românesc decât numele și o parte dintre conducători, un Partid comunist român susținut și în parte dirijat de către o majoritate maghiară (care e defapt o minoritate a țării), împotriva majorității populației române... După eliberare, numărul minoritarilor membri ai Partidului comunist a crescut, în timp ce adeziunea Românilor era foarte puțin numeroasă».

Următoarea listă, pentru a cărei lungime cerem cititorilor scuze - însă considerăm că a sosit, în sfârșit, momentul să confruntăm calomniile și scandaloasele neadevăruri ale agitației maghiare cu realitatea - dovedește în mod eclatant nemaipomenita dominație pe care acest partid comunist «român» a asigurat-o și o asigură în continuare elementului minoritar maghiar din România.

UNGURI ÎN CONDUCEREA CENTRALĂ A PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN:

- În Comitetul politic executiv: Janos Fazekas, Jozsef Uglar, Jozsef Bank, Lajos Fazekas, Mihaly Gere,

- În Secretariatul Comitetului central: Jozsef Bank și Jozsef Uglar,

- În Colegiul central: Vasile Dankos,

- În Comisia centrală: Lajos Banyai, Theodor Has, Jlon Peter, György Puskas, Sandor Szabo,

- În Comitetul central: Jozsef Bank, Janos Koszma, Adalbert Krizsan, Sandor Czege, Janos Fazekas, Lajos Fazekas, Gyula Fejes, Janos Foris, Mihaly Gere, Lajos Letay, Mihaly Levente, Viktor Nagy, Ferencz Nagy, Pal Nagy, Istvan Peterfy, V. A. Sechel, Sandor Senkovici, Mihaly Suder, Emerik Szabo, Dezso Szilagy, Ernest Sztoryi, Jozsef Uglar, Gisela Vass, N. Veres, Geza Vida, Andras Barta, Geza Domokos, Emerik Füstös, Sandor Kopaldi, Emerik Molnar, Andras Sütö, Jozsef Szasz, Lajos Takacs, Istvan Tykodi,

- În Secțiunea relațiilor externe a Comitetului central: Gisela Vass, Leon Nas, Jozsef Szasz, Sandor Szabo.

UNGURII ÎN CONDUCEREA DE STAT CENTRALĂ

- În Consiliul de Stat: vicepreședinte - Istvan Peterfy, iar membri sunt: Lajos Fazekas și Emil Hates.

- Vicepreședintele Comisiei naționale demografice este Pal Nagy. Postul, de care depinde rezultatul oficial al recensământului, reprezintă un fief maghiar de bună tradiție socialistă la noi, în România. Să nu uităm că penultimul director general al Statisticii, Csendes, a fost nevoit să se sinucidă, s-a otrăvit împreună cu soția, în momentul în care a fost descoperit complotul minorității maghiare în România.

- În Consiliul de Miniștri: Janos Fazekas (prim-ministru supleant), Emil Hates, Mihaly Suder, Andras Erdely, Lajos Lorincz,

- În Marea Adunare Națională: Gyorgy Puskas - vicepreședinte, Ferdinand Nagy - secretar, Comisia de agricultură: vicepreședinte Emerik Szabo; Comisia acreditată: vicepreședinte Suzana Galpal, secretar Janos Foris; Comisia de educație, știință și cultură: vicepreședinte Lajos Letay; Comisia de poli-

tică externă și cooperatie internațională: secretar, Gyula Fejes; Comisia sănătății, muncii și protecției naturii: vicepreședinte, Pal Nagy.

- În Camera legislativă și consiliul poporului: vicepreședinte, Ernst Szotyory, iar delegați județeni (unguri), precum urmează:

jud. Arad: A. Kömives și Lajos Takacs,

jud. Bihor: Maria Mogyoros, Janos Kasziba, Denes Balint, Laszlo Papp, Sandor Sencovici și Emerik Szabo,

jud. Bistrița-Năsăud: Adalbert Kriszan,

jud. Brașov: V.A.Sekel și Gyula Fejes,

jud. Cluj: Iona Peter, Lajos Letay, Pal Nagy, Istvan Peterfy, Jozsef Fodor,

jud. Covasna: Ferdinand Nagy,

jud. Harghita: Janos Fazekas, Lajos Fazekas, Erzsebeth Bedö,

jud. Maramureș: Jozsef Uglar, V. Solomias, Geza Vida,

jud. Mureș: Jozsef Bank, Ernest Szotyory, Suzana Galpal, Andras Sütö, Gyorgy Puskas,

jud. Satu-Mare: Otilia Indre, Mihaly Gere, Janos Foris, Karoly Fülöp, F. Orosz,

jud. Sălaj: Myklos Szabo.

- În Consiliul Suprem pentru Dezvoltarea social economică: vicepreședinte, Jozsef Uglar, L. Varady, György Puskas, Janos Fazekas.

- În Consiliul Central al Muncitorilor: Jozsef Bank, președinte, iar Istvan Kis, secretar.

- În Consiliul Național al Radio- televiziunii române: vicepreședinte, Sandor Kopaldy, care este, în același timp, și membru în biroul executiv al consiliului, Gyula Fejes, membru în biroul executiv și șeful programelor la radio-televiziunea română, iar Pal Bodor este editor-șef al programelor în limbile naționalităților conlocuitoare.

- În Consiliul Național al Științei și Tehnologiei: Mathe Balazs, membru al biroului executiv.

- În Consiliul Culturii și Educației socialiste: Lajos Hegedus, secretar de stat, Zsolt Galfalvy, director în Direcția pentru problemele de cultură și educație ale naționalităților conlocuitoare.

Geza Vida (n. 1913) -
« Danza dell'Oaş ».

UNGURII ÎN CONDUCEREA DE STAT REGIONALĂ (LOCALĂ): primi secretari ai comitetelor județene și orășenești P.C.R., președinți și vicepreședinți ai consiliilor populare județene și orășenești (în paranteză dăm procentajul populației maghiare):

jud. Arad (Unguri circa 17 la sută), Lajos Komlody, vicepreședintele consiliului popular județean,

jud. Bihor (Unguri circa 35 la sută), Eva Feder, secretar al comitetului județean P.C.R. și vicepreședinte al consiliului popular județean, Peter Demeter, prim secretar al comitetului orășenesc P.C.R. și președinte al consiliului popular orășenesc, Janos Kasziba, prim vicepreședinte al consiliului popular orășenesc,

jud. Bistrița-Năsăud (Unguri, circa 8,8 la sută), Adalbert Cristian, prim secretar al comitetului județean P.C.R. și președinte al consiliului popular județean, György Zirbo, secretar al comitetului județean P.C.R.,

jud. Cluj (Unguri, circa 28 la sută), Andras Czilag, secretar comitet județean P.C.R și vicepreședinte al consiliului popular județean, J. Jakab, secretar comitet orășenesc P.C.R. și vicepreședinte consiliu popular orășenesc, Ernst Racz, secretar comitet orășenesc P.C.R., Jozsef Biscikovsky, vicepreședinte consiliu popular orășenesc,

jud. Covasna (Secui, circa 76 la sută), Ferdinand Nagy, prim secretar al comitetului județean P.C.R. și președinte al consiliului popular județean, Sandor Szekeres, secretar comitet județean P.C.R., Emerik Pataky, prim vicepreședinte al consiliului popular județean, Erzsebeth Szekely, președinte consiliu popular județean,

jud. Hunedoara (Unguri, circa 9 la sută), V. Okos, secretar comitet județean P.C.R.,

jud. Maramureș (Unguri, circa 15 la sută), V. Dankos, secretar comitet județean P.C.R., Zoltan Szasz, vicepreședinte consiliu popular județean,

jud. Mureș (Unguri și Secui, circa 46 la sută), Janos Benkő, secretar comitet județean P.C.R și vicepreședinte consiliu popular județean, Ernest Szotyory, prim vicepreședinte consiliu popular județean, Geza Fodor, vicepreședinte consiliu popular județean, L. Sebestyen, vicepreședinte consiliu popular județean, J. Buda, prim secretar comitet orășenesc P.C.R. și președinte consi-

liu popular orășenesc, P. Cseh, secretar comitet orășenesc P.C.R., Adalbert Samod, secretar comitet orășenesc P.C.R. și vicepreședinte consiliu popular orășenesc, Andras Sütö, prim vicepreședinte consiliu popular orășenesc, Lajos Batory, vicepreședinte consiliu popular orășenesc.

jud. Satu-Mare (Unguri, circa 47 la sută), Janos Foris, prim secretar al comitetului județean P.C.R și președinte consiliu popular județean, K. Bente, vicepreședinte consiliu populat județean, Janos Vida, vicepreședinte consiliu popular județean.

UNGURII ÎN CONDUCEREA MIȘCĂRII CULTURALE SOCIALISTE A ROMÂNIEI:

- În Academia Română, președinte supleant și membru, Istvan Peterfy; membri, Istvan Peterfy (vezi mai sus) și Istvan Nagy; membri corespondenți, Lajos Banyay, Ernő Gall, Jozsef Meliusz, Bene Menkes.

- În Academia Științelor Medicale, vicepreședinte, Lajos Csogor; membri, Pal Dotzy, Bene Mentzes; membru corespondent, György Puskas.

- În Academia Științelor Sociale și Politice, vicepreședinte, Lajos Banyay; membru în prezidiu, Ernő Gall; președintele secției de drept, J. Demeter.

- În conducerea Universității Babeș-Bolyai din Cluj:

prorector, Janos Kovacs,
decanul Facultății de Biologie și Geografie, Istvan Kiss,
decanul facultății de Chimie, Andras Zoltan,
decanul Facultății de Matematică, Arpad Pal,

rectorul Institutului de Artă, Lajos Feszt,
prorectorul Institutului de Artă, Zoltan Andrassy.

- În conducerea Institutului Politehnic, Cluj:

rector, Atilla Palfalvy,
prorector, V. Ille.

- În conducerea Universității din Timișoara:

decanul facultății de Științe Naturale, E. Boros.

- În conducerea Institutului Politehnic Timișoara, prorector, Gyorgy Silas.

- În conducerea Institutului Medico-Farmaceutic Tg. Mureș, rector, Laszlo

Janos.

- În conducerea Institutului de Teatru Tg. Mureș, rector, Lajos Szabo.

- În conducerea Consiliului Național al Inginerilor și Tehnicienilor, vicepreședinte, Attila Racz.

- În conducerea Uniunii Arhitecților, vicepreședinte, Karoly Urban, secretar, Lajos Davis.

- În conducerea Uniunii Compozitorilor, secretar, Zoltan Aladar.

- În conducerea Uniunii Artiștilor Plastici, vicepreședinti, Pal Erdos, Geza Vida.

- În conducerea Uniunii Muncitorilor, vicepreședinte Andras Sütö, secretar Geza Domokos, membri: Sandor Fodor, Zsolt Galfalvy, Gyozo Hajdu, Sandor Huszar, Janos Janosy, Aladar Laszloszloffy, Lajos Letaj, Jozsef Menusz, Andras Sütö, Janos Szasz, Istvan Szilagy.

Preponderența în conducere a elementului maghiar a asigurat și asigură în continuare o situație privilegiată minorității maghiare în România. Câteva exemple: teatrele de stat din România în limba maghiară - Cluj (unde, alături de Opera Română, partidul a înființat și o Operă Maghiară, într-o regiune unde Ungurii sunt de patru ori mai puțini decât Românii), Tg. Mureș, Timișoara (unde minoritatea maghiară reprezintă doar 8 la sută din totalul populației) și Sf. Gheorghe - asigură anual, în mai mult de 300 de localități, peste 1500 reprezentații în această limbă.

Studiourile de radio regionale Cluj și Tg. Mureș asigură același număr de ore atât pentru emisiunile în limba maghiară, cât și pentru cele în limba română, deși ele, prin raza lor de acțiune, acoperă de 4 - 5 ori mai mulți ascultători români decât unguri. Explicația «logică»: doi Unguri, Sandor Kopaldy, vicepreședintele Consiliului Național al Radioteleviziunii Române și Gyula Fejes, șeful programelor și al aceleiași instituții naționale românești.

Concluzia «logică» a propagandei maghiare: etnocid cultural ! Ungurii din România sunt desnaționalizați !

Pentru ca prăpastia dintre cele două regiuri, român și maghiar, să apară în adevăratele ei dimensiuni, să dăm cuvântul unui neamț, C. G. Rommendorfer, care, în cartea sa «Gross Rumänien», apărută la Ber-

lin în 1926, spune: «În cele 23 comitate din Ungaria în care Românii erau în majoritate absolută, nu exista nici un român într-un post administrativ important. În toată Ungaria, nici un prefect sau subprefect nu era român. În 65 judecătoria, nici un președinte de tribunal nu era român. La ambele universități ale țării ungurești exista un singur profesor universitar român. În întreg Ministerul Educației, un singur inspector era român. Deși, conform legii din 1868, era permisă folosirea limbii materne în fața oficialităților (maghiare n.n.), limba română era exclusă de la tribunale, din cărțile funduare (pentru ca Românii să fie mai ușor deposedați de bunuri, n.n.) și serviciile administrative județene. În toate aceste ocazii, ei (Românii transilvăneni) trebuiau să folosească traducători».

ASTĂZI ÎN ROMÂNIA

În epoca actuală, în Transilvania, școlile în limba maghiară - grădinițe, școli elementare și licee sau școli medii - sunt frecventate anual de peste un sfert de milion de elevi. Inspectorii maghiari pentru aceste școli depășesc numărul de 60. Cu trei ani în urmă, peste 7500 studenți maghiari erau înscriși la secțiile maghiare ale instituțiilor de învățământ superior, ca: Universitatea Babeș - Bolyai, Conservatorul Gh. Dima, Institutul de Arte Plastice (toate din Cluj), dar mai ales la Institutele Medico - Farmaceutic și cel de Dramă, numit «Szentgyorgy Istvan» din Tg. Mureș, care sunt în întregime ungurești. Reamintim că în România actuală în nici un județ Ungurii n-au majoritate absolută. Există două județe în care Secuții reprezintă peste 50 la sută, dar ei nu sunt unguri, după cum vom vedea în articolul din numărul viitor.

Ne întrebăm, care ar trebui să fie situația minorității maghiare din România, dacă ea ar fi tratată așa cum erau tratați Românii în Ungaria ??? Această întrebare ar trebui să frământeze toate cercurile filomaghiare din lumea liberă, toate organizațiile și organisme care se lasă atât de ușor antrenate de agitația tuturor forțelor ungurești reunite, atât din Ungaria și România, cât și cele din diaspora occidentală. Însă această realitate nu este deloc cunoscută opiniei publice occidentale. Ei, agitația maghiară, care și-a că-

știgat, în urma repetatelor bombardamente propagandistice, audiență la foruri ca Amnesty International sau chiar Congresul American, îi rezervă o cu totul altă versiune, bazată pe exagerări, generalizări ale unor simple cazuri accidentale, denaturări și crase neadevăruri, ca bunăoară:

În numărul 3, luna martie, al revistei «Esprit», în articolul «O politică de distrugere», dl Aranyossy, pentru a dovedi cât este de persecutată minoritatea maghiară, afirmă următoarele: «În 1962, la Universitatea din Cluj, se învăța chimie generală în ambele limbi. Apoi cursul s-a suprimat și s-a introdus chimia fizică, în paralel cu chimia analitică, dar în românește. În 1964, s-a revenit la chimia generală și s-au adăugat apoi câteva cursuri de chimie fizică în ungurește. În 1970, toate acestea au fost înlocuite de către chimia materialelor de construcție. În cazul că aceasta i-ar interesa pe studenții unguri, n-ar fi decât o mare iluzie, pentru că ea nu se predă în limba lor. Această metodă este evident destinată să creeze incertitudine și să rupă rezistența...»

Felul în care dl Aranyossy încearcă să-l scandalizeze pe occidentalul neavizat de «persecuțiile» minorității maghiare din România se dovedește a fi un «joc ipocrit», ca să folosim chiar cuvintele domniei sale. Înainte însă de a dovedi ridicolul acestei tentative, am dori să aflăm din partea celor ce sunt gata să susțină cauza maghiară cu orice preț, chiar acela al neadevărului, prin ce se deosebește chimia maghiară de cea română? Istoria, da; literatura, la fel. Însă matematica, geometria, trigonometria, fizica, chimia, nu. Ele nu pot fi, cu regret, maghiare. În limba maghiară hidrogenul are mai multe valențe decât în limba română? Ridicolul domnului Aranyossy atinge și strălucire «de aur» (în limba maghiară aranyos înseamnă de aur), atunci când, pentru a dovedi că minoritatea maghiară din România este amenințată de genocid cultural, nu posedă alte exemple concrete decât cel de la Facultatea de chimie. În cazul în care pentru Maghiarii din România, ce vor să studieze chimia, ar trebui să se facă cursuri numai în limba maternă, absolvenții facultății respective ar fi sortați unei izolări complete și eliminării lor din circuitul cercetării și al industriei de resort din România. Puneți-vă în situația unui astfel de chimist specializat în

limba maghiară și nevoit să colaboreze cu colegi și personal tehnic cu care nu se poate înțelege, pentru că nu știe o boabă românește.

Dacă, pentru acești chimiști maghiari, statul român nu-și poate permite luxul înființării unei industrii chimice în limba maternă, înseamnă că Facultatea de chimie de la Universitatea Babeș - Bolyay din Cluj, secția maghiară, produce cadre de specialiști ce ar putea fi folosiți doar în industria chimică din... Ungaria.

Tendința secolului nostru, ce se caracterizează prin eforturi pentru o mai bună înțelegere între oameni, nu poate să «calculeze» cu astfel de ambiții și exagerări, fie ele chiar ale minorității maghiare, pentru că ar duce la un rezultat înuman, la închistarea acestei minorități într-un ghetto. Or, dacă politica culturală din România de azi ar tinde în această direcție, cred că vă imaginați cum ar clocoti presa filomaghiară din Occident și pe această temă.

Dar realitatea este cu totul alta. În anul școlar 1982 - 1983, la Facultatea de Chimie de la Universitatea Babeș - Bolyay, din 73 cadre didactice, 38 sunt unguri (deci peste 50 la sută). Toate disciplinele sociale: Sociologia, Filosofia, Economia Politică se fac, în paralel, în limba română și maghiară; la fel și specialitățile de bază, ca: Chimia Anorganică și Organică, Chimia Analitică, Chimia Fizică. Câteva exemple de cadre superioare didactice de la aceste cursuri în limba maghiară: Profesor Kekedy Lajos (Chimia Analitică), Conferențiar Benkő Andras (Chimia Anorganică), Conferențiar Mureșan Judita (Chimie Fizică).

La toate facultățile de la Universitatea Babeș - Bolyay, la cerere, concursul de admitere se poate face în limba maghiară (sau germană). Temele se dau în limba maghiară, comisia care examinează în limba maghiară este compusă din cadre didactice unguri; totul se petrece numai în limba maghiară.

Etnocidul cultural «la care este supusă» minoritatea maghiară din România mai are și alte aspecte. La seminarii și lucrări practice, grupele de studenți maghiari fiind mult mai mici (adesea doar 5 - 7 studenți), posibilitatea studiului este nemăsurat sporită față de studenții români.

Un alt capitol din care se poate deduce în

mod obiectiv politica României -față de minoritatea maghiară este acela al PRESEI. Ziarele din țara noastră, ce apar în limba maghiară, au un tiraj zilnic de 332.000 exemplare. Pentru detalii, trimitem cititorii interesați la articolul Dlui Emilian din numărul trecut, 146, al Stindardului, pag. 11. Numărul revistelor și al periodicelor maghiare ce apar în România se ridică la 60, iar tirajul lor variază între 60.000 (Napsugar) și 100.000 (Dolgozö Nö) exemplare. Cifrele de mai sus fac inutil orice comentariu.

În concluzie, Ungurii din România sunt ultimii care ar avea dreptul să se plângă, chiar dacă am presupune să sunt într-adevăr defavorizați în comparație cu ceilalți cetățeni, datorită faptului că, atunci când Transilvania a aparținut Ungariei, am văzut care era starea și situația Românilor transilvăneni.

În realitate, până azi, minoritatea maghiară se bucură în România nu de drepturi, ci de privilegii politice și culturale (în condu-

cerea centrală a P.C.R. se află 49 Unguri, în conducerea de Stat, 60 de Unguri, iar în conducerea locală de partid și de stat Ungurii ocupă 43 posturi cheie), iar dacă sistemul comunist nu mai convine acestei minorități (și în acest punct înțelegerea și aprobarea noastră este deplină) nu putem decât să le aducem aminte cuvintele Dlui Aranyossy, militant fervent pentru cauza maghiară, citate mai sus: «Iată deci un partid comunist care n-avea românesc decât numele...susținut și poate dirijat de către o majoritate maghiară, care e, de fapt, o minoritate a țării, împotriva majorității populației românești»!!!

În numărul viitor, ne vom ocupa pe larg de numărul Ungurilor din Transilvania.

TRANSYLVANICUS

(Stindardul, nr. 147 - 1982).

EMINESCU

DESPRE BASARABIA ȘI BUCOVINA

(V)

Pentru Români cestiunea retrocedării Basarabiei era pusă afară de toată discuțiunea. Chiar dacă ar fi trecut cu vederea importanța istorică, economică și strategică a acestei rămășițe din vatra Moldovei, Românii nu puteau uita, că Europa le-a incredințat-o și că nu se poate nu preț, cu care le-ar fi iertat s'o înstrăineze.

Guvernul român cu toate acestea era hotărât să-i dea învoirea pentru retrocedare. Dovadă despre aceasta e convenția dela 4 Aprilie care, într'un articol foarte echivoc, atinge cestiunea fără de a cuteza să o lămurească. Dacă guvernul nu ar fi crezut că Rusia voește să ajungă la reanexarea Basarabiei, el nu ar fi atins în convenția dela 4 Aprilie cestiunea; iar dacă

ar fi fost hotărât a nu ceda Basarabia, numai-decât la începutul războiului ar fi dat ocaziunea pentru deplina lămurire a cestiunii.

Nici odată Corpurile Legiuitoare nu ar fi votat convențiunea, dacă ea nu ar fi ținut un articol, în care Rusia părea obligată de a nu cere să i se retrocedeze Basarabia; acest articol însă, ca întreaga convenție, întrucât o obligă pe Rusia, nu era decât o iluzie deșartă.

Chiar nici un articol mai puțin echivoc, în care Rusia s'ar fi obligat anume a nu cere să i se retrocedeze Basarabia, nu ar fi putut să fie pentru Statul român destulă garanție, deoarece mai ales Rusia niciodată nu se simte legată prin cuviute, în dosul cărora nu sunt

destule baionete. Singura garanție, ce le mai rămânea Românilor, era voința puterilor europene ca Basarabia să rămână în posesiunea Statului român. În zadar o ar fi luat Rusia; în zadar i-o am fi dat noi; la urma urmelor tot puterile europene aveau să hotărască a cui să fie. Nouă nu ne rămânea decât să dovedim lumii, că suntem vrednici de a o stăpâni și știm să păstrăm pământul ce ni s'a încredințat. Vorba nu era dacă avem să pierdem ori să nu pierdem Basarabia; vorba era să ne păstrăm demnitatea, să ne arătăm vrednici de încrederea popoarelor dela apus, să nu o pierdem din vina noastră, să nu renunțăm de bună voie, să nu o vindem.

Guvernul privea cestiunea dintr'un punct de vedere în aparență mai practic și voia ca să o lase nelămurită. După părerea lui, Rusia dispunea în orient, puterile mari îi dăduseră mandat și nimeni nu mai ținea la principiul ca Rusia să rămână departe dela gurile Dunării, România dar, de voie, de nevoie, trebuia să piardă Basarabia și prin urmare era mai bine să o piardă de bună voie și să tragă din strimtoarea ei foloasele pe care le poate.

Astfel se prezintă cestiunea în convenția dela 4 Aprilie.

Rusia nu voia să o lămurească fiindcă se temea de noi complicațiuni; iar guvernul român nu cuteza să o lămurească, fiindcă era alcătuit din oameni lipsiți de bărbăție și voia să-și păstreze o porțiță din dos.

Pentru Rusia convenția dela 4 Aprilie era o amânare foarte comodă a discuțiunii pe niște timpuri, în care diplomații rusești puteau să fie mai îndrăzneți, iar pentru partea de bună credință și naivă a publicului român ea era o garanție a integrității teritoriului român. Bărbații politici mai serioși numai decât înainte de votare a declarat însă, că pentru dânsii această convențiune nu are nici o valoare, deoarece chiar dacă Rusia ne-ar garanta integritatea teritoriului față cu un inamic încă necunoscut, întrebarea e cine ne-o garantează față cu Rusia. Nu ne-o putea garanta decât Europa și dacă nici Europa nu ne-o garanta, nu ne rămânea decât să predăm Basarabia. Astfel convențiunea era un act primejdios ori cel puțin de prisos, deoarece, în cel mai bun caz, ne însăreina cu o mulțime de sacrificii fără de a ne da un sin-

gur folos, pe care nu l-am fi avut și în lipsa ei.

Aceste aprecieri erau atât de adevărate, încât chiar și după ce Rusia numai în urma ajutorului primit dela Români a ajuns la biruință, diplomații ruși au început negocierile de pace cu cestiunea retrocedării Basarabiei.

Când generalul Ignatieff a venit la București, ca să facă presiune asupra poporului român, el nu sta față numai cu îndatorirea Țarului de a respecta integritatea teritoriului român ci mai avea înaintea sa un popor reabilitat ce-și recăștigase simpatiile popoarelor dela apus, mai avea înaintea sa cuvintele de laudă rostite de către Țarul Alexandru II, mai avea înaintea sa faptele, prin care Românii au câștigat un drept, dacă nu la recunoaștința, cel puțin la respectul poporului rusec; cu toate acestea el nu s'a sfiit a mărturisi că crede pe poporul român destul de netrebnic spre a vinde o parte din vatra țării sale.

El a primit răspunsul ce i se cuvenea: opoziția Românilor a fost atât de hotărâtă, încât chiar și guvernul a trebuit să se încredințeze că sunt lucruri, care în România nu se pot face, să se supună cererii publice și să schimbe politica sa echivoacă cu una mai hotărâtă.

Acum și numai acum guvernul a acceptat politica bazată pe încrederea în bunăvoința marilor puteri dela apus, politica, care bărbații politici mai serioși o susțineau înainte de izbucnirea războiului și mai ales cu ocaziunea discutării convenției dela 4 Aprilie.

Acum însă era prea târziu.

Convenția dela 4 Aprilie a fost un act izvorit din neîncrederea Românilor în puterile dela apus. Îndeosebi pentru Englitera, Franța și Austro-Ungaria, încheierea acestei convenții este un păcat, pe care Românii vor trebui să-l ispășească.

În urmă Românii au luat parte la războiu și au dovedit lumii, că sunt un popor trainic și vrednic de încredere. Nu însă în asemenea împrejurări, nu dând ajutor Rușilor strămtorați trebuiau să dea Români această dovadă, și în deosebi Englitera, Franța și Austro-Ungaria, deși recunosc virtuțile oștenilor români, nu vor ierta pe Români pentru păcatul de a fi contribuit atât de mult la biruința Rușilor.

Astăzi România stă înaintea Europei întrunite în Congres.

Acest Congres are să reguleze orientul potrivit cu interesele deosebitelor puteri europene și această regulare s'ar fi făcut cu mai multă lesnire, dacă Rușii nu ar lua parte la Congres ca biruitori, ci ca biruiți. Ar fi biruit Rușii și fără ajutorul Românilor, ar fi biruit poate chiar contra Românilor; acea Rusie însă, care ar fi biruit, fără de ajutorul Românilor, acea Rusie nu ar fi atât de stăruitoare ca și aceea care astăzi stă față cu Europa.

În zadar! Românii au dovedit că sunt un popor plin de putere, dar un popor care dispune de puterile sale în contra intereselor sale și în aceeași vreme în contra intereselor europene; el stă înaintea Congresului ca înaintea judecătorilor săi.

Două sute de ani sunt, de când Rusia înaintea mereu spre nișazăzi, două sute de ani lumea muscălească și cea musulmană se află în luptă necurmată, și acum, când se apropie timpul, ca să se curme lupta între musulmani și muscali și să înceapă o altă luptă între muscali și lumea modernă, noi, poporul, pe care lumea modernă ne-a ales de reprezentant al său, ne-a răsfățat, ne-a legănat în cele mai îndrăznețe iluziuni, noi am vărsat sânge și am jertfit averi spre a face ca Rușii să înainteze la porțile Constantinopolului și ca lupta între ei și lumea modernă să urmeze cât mai curând.

A trecut o sută de ani de când Austria se pregătise pentru lupta pe care o prevedea încă acum o sută și cincizeci de ani, și astăzi simte la hotarele dela răsărit un popor ce se numește latin și totuși e capabil de a se lupta contra intereselor civilizației latine și pentru biruința lumii muscălești.

Abia douăzeci de ani a trecut de când Europa biruitoare a încredințat poporului român paza gurilor Dunării punându-l stăpân pe Basarabia și creindu-i o poziție spre a se putea desvolta și spre a aduna puteri pentru o luptă contra Rusiei, și astăzi Românii stau înaintea Europei și cer drepturi pe baza titlurilor câștigate la Plevna și la Rahova, stau ca aliați ai Rușilor înaintea acelora, pentru care biruințele Rusiei au fost niște izvoare de nedumerire.

Dar, dovadă sunt faptele petrecute, că nu poporul român e vinovat. El dela început până în ziua de astăzi a fost pătruns de misiunea sa, și singura lui vină ar fi că s'a supus necesită-

ților, pe care cu voe ori fără de voe le-a creiat guvernul. Această vină e însă o dovadă despre spiritul de disciplină a Românilor. Românii nu puteau să creeze Europei noi greutăți. Indată ce Rușii au trecut hotarele și guvernul român se pusese la dispozițiile Rusiei, Românilor nu le rămânea decât să facă ce au făcut totdeauna: să decline orice răspundere, să protesteze și să renunțe de bună voie.

Și astăzi cestiunea e pusă cum a fost dela început.

Românii pot să piardă Basarabia și pot chiar să câștige în schimb Dobrogea; atârnă dela învoirea puterilor europene; ei însă nu vor pierde din vina lor, nu vor renunța, nu se vor lepăda de tradițiile lor, ci vor urma pe calea croită de veacuri.

Cestiunea română e o cestiune europeană, și dacă puterile europene ar sacrifica interesele României, ar nesocoti interesele lor proprii; acesta e rezultatul faptelor istorice expuse în această dare se seamă. De două sute de ani bărbații de stat din imperiul Habsburgilor mereu se pregătesc să întâmpine eventualitatea care astăzi e un fapt împlinit; dacă astăzi Austro-Ungaria ar consimți ca Rusia să facă din nou pasul spre Dunăre, ea trebuie să renunțe atât la Bucovina, cât și la pozițiile ce ocupă în linia Carpaților, deoarece interesele, în virtutea căror a luat în stăpânirea sa aceste pozițiuni, nu ar mai fi legitime. Austro-Ungaria ar trebui să renunțe la misiunea, ce de două sute de ani caută a împlini în orient, pentru ca să poată sacrifica Basarabia. Și față cu Rusia, Austro-Ungaria reprezintă interesele societății moderne.

Dacă cu toate acestea congresul ar ceda stăruințelor Rusiei și ar sili pe Români să se retragă din Basarabia, rezolvarea definitivă a cestiunii va rămânea amânată până la un războiu viitor, în care Rusia va fi biruită, iar nu biruitoare.

A apărut:

YALTA ȘI CRUCIFICAREA ROMÂNIEI

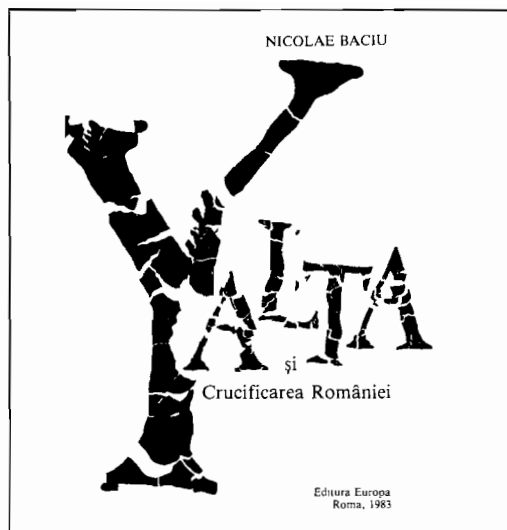
Senzaționala carte a Dlui Nicolae Baci.

Bazată, în întregime, pe documente ultra secrete, politice și militare, de la Londra și Washington, extraordinara lucrare a fostului Avocat din Baroul de Ilfov, prezintă, într-o lumină nouă și tragică, întreaga crucificare a Poporului Român.

Cartea Dlui N. Baci răspunde, cu documente, zdrobitoare și cu un curaj de admirat, la întrebările: de către cine, unde, cum, și când a fost vândută România Rușilor ?

Volumul, de peste 300 de pagini, costă numai 10 dolari. Comenzile trebuie adresate direct la:

*EDITRICE NAGARD - Via Larga, n. 11
20122 Milano (Italia)*

Ce s-a petrecut cu adevărat la București, în ziua de 23 August 1944? Al.Cretzianu dă două versiuni contradictorii. Într-un articol publicat în «Journal of Central European Affaires», din octombrie 1951, pagina 255, el scrie:

«În dimineața de 23 august, Maniu a anunțat pe reprezentanții săi de la Cairo că acțiunea a fost programată pentru data de 26 august. Dar, înainte ca acest mesaj să ajungă la destinație, au intervenit evenimente de ultimă oră. S-a aflat că Mareșalul Antonescu intenționa să părăsească Bucureștii în ziua de 24 august. De aceea, de acord cu șefii opoziției, Regele l-a convocat pe Antonescu la 23 august și a insistat ca el să încheie armistițiul imediat. Când Mareșalul a refuzat, Regele, secondat de un mic grup de intimi, a acționat cu iuțea. Până să sosească la Cairo telegrama lui Maniu, regimul din București a fost răsturnat și înlocuit cu unul prezidat de generalul Sănătescu.»

De reținut, deci, din această primă versiune a lui Al.Cretzianu, că:

- În telegrama expedită la Cairo, în ziua de 23 august, Maniu prevede că totul va fi gata pe data de 26 august;

- Regele, auzind că Mareșalul pleacă pe front la 24 august, l-a convocat la Palat în ziua de 23 august;

- Convocarea s-a făcut cu acordul opoziției;

- Regele a cerut Mareșalului să încheie de urgență armistițiul;

- Mareșalul Antonescu a refuzat și, în consecință, a fost arestat și înlocuit.

Să analizăm cea de-a doua versiune a aceluiași Al.Cretzianu, publicată în cartea sa «The lost opportunity», la pagina 148:

«Într-adevăr, totul a fost pregătit pentru 26 august, așa cum anunța telegrama. Dar, în după-amiaza lui 23, Mareșalul Antonescu a venit să-l vadă pe Rege și l-a anunțat că intenționează să ceară el însuși armistițiul. El a adăugat că socotește corect să informeze pe Nemți despre intenția sa.

«Până atunci, tânărul Rege nu avusese ocazia să-și arate nici autoritatea, nici inițiativa. Acum el și-a făcut socotelile cu rezeziune. Deoarece naziștii puteau să i-o ia înainte, el trebuia să acționeze decisiv și fără întârziere.»

«Regele a trecut în camera alăturată și a ordonat ofițerilor de ordonanță să-i aresteze pe cei doi Antonești etc.»

Această versiune, scrisă și semnată de același Al. Cretzianu este, după cum se vede, total diferită de prima. Ce rezultă din versiunea a doua ?

- Că totul era pregătit pentru ca lovitura de stat să aibă loc la 26 august 1944.

- Că Mareșalul Antonescu venise nechemat, la Palat.

- Că Regele nu se consultase cu șefii opoziției ca să-l aresteze pe Mareșal la 23 august.

- Că Mareșalul nu pleca pe front la 24 august. Sau, pleca pentru a acționa contra Nemților, făcând «volte-face».

- Că Mareșalul ceruse el însuși audiența, pentru a-l informa pe Rege cu privire la intenția sa de a încheia armistițiul.

- Că Mareșalul făcuse primul pas, pregătindu-se să-i informeze despre acest lucru și pe Nemți.

Care dintre versiuni este adevărată, reală? Cum știu cât de controversată este această problemă și nu doresc să amplific discuția care a făcut atâta rău exilului românesc, voi evita să trag concluzii definitive, mai ales că îmi lipsește dosarul românesc și, deci, informațiile mele sunt incomplete.

Din a doua versiune a lui Al.Cretzianu rezultă unele observații logice și de bun simț, și anume că:

- Mareșalul Antonescu era decis să încheie armistițiul. (Avusese loc, în acest sens, o ședință a Consiliului de Miniștri, în dimineața zilei de 23 august - N.A.)

- El ceruse audiența Regelui, și nu el fusese chemat la Palat.

- Voind să încheie armistițiul, el luase, ca militar, toate măsurile necesare. Mai mult, apucase să-l informeze pe ministrul german Clodius (după cum vom vedea), așa că se putea aștepta la represalii din partea Nemților.

Pare neverosimil ca Mareșalul să plece pe front, după ce se decisese să ceară armistițiul și-i informase pe Nemți, în afară de cazul când pleca tocmai pentru a comanda el însuși toate operațiunile, în vederea aplicării corecte a armistițiului.

Printre documentele secrete pe care le-am consultat la Londra, la arhivele statului englez, am găsit și un raport privitor la actul de la 23 august 1944. Este vorba de documentul Nr. FO 371-43988 din 13 octombrie 1944, conținând în limba engleză un articol al generalului Aurel Aldea, extras din ziarul «Curierul» din 13 octombrie 1944. Il voi reproduce, în partea care ne interesează, în românește.

«Ziua de 23 august, o zi de salvare pentru țară, ne-a găsit nepregătiți din punct de vedere tehnic.

Lovitura de stat era plănuită pentru 26 august, dar, în dimineața de 23 august, am fost informat de Rege că, în după-amiaza aceleiași zile, el va acorda o audiență Mareșalului Antonescu și lui Mihai Antonescu.

În dimineața de 23 august s-a ținut un consiliu de miniștri, ale cărei decizii nu mi-au fost aduse la cunoștință.

Dejunul de la Palat, la care au participat generalul Sănătescu, Niculescu-Buzești, Mocsony Stârcea, a fost urmat de o conferință, în care noi toți ne-am întrebat ce motive l-au determinat pe Mareșalul Antonescu să ceară o audiență Regelui.

Mareșalul Antonescu a comunicat, în cursul audienței, decizia sa de a încheia armistițiul, adăugând că el a și vorbit cu ministrul Clodius, în legătură cu aceasta.

Aceasta ar fi avut drept urmare ocuparea întregii țări de către Nemți și, poate, arestarea și deportarea Regelui și a celor ce sprijineau acțiunea sa.

Audiența, la care participa și generalul Sănătescu, a fost brusc întreruptă de Rege, care, pentru câteva minute, a venit să ne comunice nouă, celor ce rămăseserăm într-o cameră alăturată, decizia de armistițiu a Mareșalului.

După ce ne-am sfătuit puțin, am ajuns la concluzia că, fără să mai așteptăm ziua de 26 august, și cu riscul vieții, trebuia să-i arestăm imediat pe Mareșal și pe Mihail Antonescu.»

În completarea documentației asupra zilei de 23 august și a celor ce s-au petrecut la Palat în acea zi, am găsit un articol în «Miroir de l'Histoire», din septembrie 1970 (Nr.249), intitulat «L'Armistice soviéto-roumain» semnat de Jacques de Launay, pe care îl voi reproduce aproape în întregime, cu toate că am puternice îndoieli asupra exactității faptelor relatate.

Articolul însoțit de patru fotografii (una îl arată pe Rege împreună cu Antonescu în genunchiați în biserică și rugându-se) a fost desigur inspirat de cineva care credea că deține secretul întrevederii de la Palat. Cum acest articol pretinde a reda fidel, după o înregistrare pe bandă de magnetofon, făcută de Rege, în secret, a convorbirii dintre el și Mareșal, reproduc versiunea franceză, cu rezerva serioasă pe care o voi explica mai departe.

«Le 20 août 1944, les IIe et IIIe armées (front soviétique) d'Ukraine commandées respectivement par les maréchaux Malinowski et Tolboukhine percent le front germano-roumain dans le secteur Jassy-Kichinev. Les plans préparés par le cabinet du roi, l'état-major et la résistance civile roumaine vont être exécutés.

Dans la capitale, les opérations insurrectionnelles sont déclenchées le 23. Le Conducator Antonesco est convoqué par le roi Michel.

Avant l'entrée du Maréchal dans son cabinet, le souverain ouvre un tiroir de bureau et met en marche son dictaphone.

Antonesco. - Vive votre Majesté!

Le roi. - Il n'y a pas de temps à perdre. Malgré toutes mes protestations, vous avez mis le pays dans une situation telle que seules la cessation immédiate des hostilités et l'expulsion des Allemands peuvent encore le sauver.

Antonesco. - Vous vous trompez.

Le roi. - Je vous prie, quand vous m'adressez la parole, de le faire correctement. Que signifie ce vous?

Antonesco. - Vous... Votre Majesté ... Votre Majesté est nerveuse aujourd'hui...

Le roi. - Oui, car lorsque je vous ai fait appeler ce matin, vous m'avez traité comme un personnage négligeable. Je ne vous permets pas de prendre des libertés avec ma personne. Croyez-vous que je puisse vous permettre d'usurper mes prérogatives et que je puisse me contenter, comme un imbécile, de regarder mon pays s'écrouler?

Antonesco. - Et qui est-ce qui est en train de le détruire?

Le roi. - Vous tous, et pourtant, lorsque je vous appelle, vous n'avez pas le temps de rencontrer le roi de ce pays.

Antonesco. - Je tiens à vous dire que si vous croyez pouvoir sauver le pays par un armistice, vous êtes dans l'erreur.

Le roi. - Je ne vous ai pas fait appeler pour vous demander conseil ou pour connaître votre opinion. Je vous ai fait appeler pour que vous transmettiez ce télégramme concernant la cessation des hostilités aux Nations Unies.

Antonesco. - Qui l'a rédigé?

Le roi. - Qu'importe? Si vous refusez, je le ferai expédier moi-même.

Antonesco. - Imaginez-vous que le maréchal puisse trahir ses alliés allemands? et se jeter dans les bras des Russes?

Le roi (il crie). - Qui trahit, vous ou les Allemands? Est-ce vous qui avez garanti les frontières de l'Allemagne ou l'Allemagne qui a garanti celles de la Roumanie?

Antonesco. - Je ne suis pas sourd. Pourquoi criez-vous?

Le roi. - Si, vous êtes sourd. Sans quoi vous auriez entendu les murmures du pays. Bref, maréchal, voulez-vous, oui ou non, expédier ce télégramme?

Antonesco. - Non. Pas sous cette forme.

Le roi. - Sous quelle forme, alors?

Antonesco. - Il faut que je prenne contact avec l'Allemagne.

Le roi. - Comment? S'agit-il de marchandages, Monsieur Antonesco.

Antonesco. - Maréchal Antonesco.

Le roi. - Monsieur Antonesco. Depuis quatre ans que vous usurpez mes droits, vous n'avez eu ni ma confiance, ni ma sympathie. Depuis des mois je travaille avec l'opposition pour sauver mon pays. Vous, je le sais, vous me prenez pour un enfant. Mes Roumains en décideront.

Mais si vous considérez que je suis un traître, vous serez déçu. Je suis le roi de mon pays et votre roi. Je veux sauver le pays (il crie et frappe sur son bureau) et personne ne peut m'en empêcher!

Antonesco. - Votre Majesté est jeune et sans expérience.

Le roi. - Vous vous trompez. La souffrance est une expérience.

Antonesco. - Vous ne pouvez pas disposer du pays si...

Le roi. - Je suis chef de l'armée et mes ordres sont déjà donnés.

Antonesco (il est violent). - Donnés? Quels ordres? Votre Majesté sait-elle qu'elle pourrait perdre son trône?

Le roi. - C'est une menace? Mais croyez-vous que vous ayez encore le pouvoir de donner un ordre quelconque? A partir de cet instant, c'est moi qui prendrai les décisions. Vous êtes en état d'arrestation.

Antonesco. - Comment? Moi. Le maréchal? Non, voyons.

Le roi. - Des bêtises. Emmenez-le.

Il est 17 h 15. Le roi sort et ordonne à un major du bataillon de la garde de procéder à l'arrestation du maréchal. Les autres membres du gouvernement dont Michel Antonesco, également convoqués au Palais, sont arrêtés les uns après les autres.

Iată acum motivele ce mă fac să cred că «înregistrarea» așa cum este ea redată, este inventată de autor:

1. - Regele nu putea să-i spună lui Antonesco că «l-a chemat dimineața la Palat», fiindcă adevărul este că Mareșalul a cerut el însuși audiența, pentru el și Mihai Antonesco, vice-prim-ministru.

2. - La întvedere participau și Mihai Antonesco, și generalul Sănătescu. În «înregistrarea» lui Jacques de Launay nu găsim participarea celor doi la discuții. Ceva mai mult, acesta afirmă că Mihai Antonesco a fost chemat la Palat după arestarea Mareșalului, ceea ce iarăși e tot greșit.

3. - «Telegrama» pentru cererea de armistițiu nu putea fi refuzată de Mareșal, pentru că el însuși acceptase armistițiul din ajun, de la 22 august, după cum vom arăta.

4. - Nimeni, până la Jacques de Launay nu a pretins, până azi, că Regele însuși i-ar fi spus Mareșalului că «este în stare de arest». Se știe că Regele a părăsit biroul sau că, după consultarea cu cei din camera de alături (generalul Aldea, Niculescu-Buzești, Mocsony Stârcea) a revenit și i-a spus Mareșalului că îl demite din funcția sa de Conducător, și că apoi a părăsit sala. După plecarea sa, un maior din batalionul de gardă a intrat și a declarat pe Mareșal și pe Mihai Antonescu în «stare de arest».

5. - «Înregistrarea» lui Launay nu vorbește nimic nici de faptul că Mareșalul îl informa pe Rege despre armistițiul ce-l ceruse, și nu găsim nici numele ministrului german, Clodius, pe care Mareșalul l-a informat cu privire la intenția sa de a încheia armistițiu.

6. - În sfârșit, de Launay comite o altă eroare afirmând, spre sfârșitul articolului, că armistițiul de la Moscova, din 12 septembrie 1944, ar fi fost semnat de Stirbey și Vîșoianu. Așa cum arată Reuben H. Markham, în «La Roumanie sous le joug soviétique», pagina 66, precum și documentele de la Londra, armistițiul a fost semnat pentru România de Lucrețiu Pătrășcanu, Stirbey și Pop.

«După ce Regele a părăsit camera, un maior din batalionul Palatului, însoțit de o santinelă, l-a informat pe Mareșal și pe Mihai Antonescu că trebuie să se considere în stare de arest, la care ei s-au supus, fără cea mai mică opoziție. Ei au fost conduși apoi în subsolul Palatului. Generalul Vasiliu, generalul Pantazi și colonelul Elefterescu au fost chemați la Palat, unul câte unul, de către generalul Sănătescu și arestați imediat. Eugen Cristescu și generalul Tobescu au refuzat să răspundă convocării lui Sănătescu și s-au dus direct la legația germană, unde au anunțat ce se petrece la Palat».

Așa scrie și semnează generalul Aldea în articolul citat.

Ce concluzii putem să tragem din relatările unui martor ocular, care a participat direct la actul de la 23 august 1944?

- Mai întâi că, din punct de vedere militar, nu eram pregătiți pentru acest «volte-face» la 23 august, fiindcă momentul era prevăzut pentru 26 august.

- Că Mareșalul Antonescu a cerut el însuși audiența.

- Că la Palat, în afară de Rege, se găsea generalul Sănătescu, Niculescu-Buzești, Mocsony Stârcea și generalul Aldea. Deci, nu șefii opoziției.

- Că Mareșalul Antonescu l-a informat pe Rege asupra deciziei sale de a încheia armistițiu, dar acesta, sfātuindu-se cu colaboratorii săi, s-a decis la repezeală să-i aresteze pe Antonești. De ce? Fiindcă -susține generalul Aldea - fără acest gest Nemții ar fi ocupat întreaga țară și probabil că i-ar fi arestat pe Rege și pe ceilalți complotiști.

După cum am arătat, nu am «dosarul» românesc al scenei de la Palat. Dar, din cele mai sus relatate de generalul Aldea, mă întreb fără nici o ezitare: de ce Nemții «pot ocupa întreaga țară», cu Mareșalul la conducere, și nu o mai fac după arestarea lui? Mai ales că el, hotărând să încheie armistițiul și comunicând decizia sa Nemților, desigur se aștepta la represalii și, deci, luase toate măsurile militare în consecință. (Pregătindu-se pentru această răsturnare, el decretase mobilizarea generală - N.A.)

Până aici, am examinat cele două versiuni ale lui Al. Cretzianu -după cum se vede, contradictorii -, precum și versiunea generalului Aldea. În comentariile mele am folosit înadins, expresia «să informeze pe Rege că a decis să încheie armistițiul», fiindcă am vrut să respect vocabularul întrebunțat de Cretzianu și generalul Aldea. Vreau să subliniez însă că Mareșalul Antonescu nu «intenționa să ceară armistițiul», el îl ceruse deja. La Palat venise să-l informeze pe Rege. Armistițiul fusese cerut cu o zi înainte, la 22 august 1944. Acest lucru rezultă clar din telegrama Nr.1386, trimisă de ambasadorul britanic la Ankara, Sir Hugesse, în 22 august 1944, către Foreign Office, la Londra. În telegramă, ambasadorul britanic informează guvernul său că președintele consiliului de miniștri al Turciei i-a transmis o telegramă a ministrului Turciei la București, în care acesta arată că s-a văzut cu vice-prim-ministrul român, Mihai Antonescu, care i-a declarat că are consimțământul Mareșalului, al Regelui și al tuturor șefilor de partide, și că cere un răspuns urgent, în 24 de ore, de la guvernele englez și american, cu care din cele trei propuneri de armistițiu sunt de acord:

- Mareșalul să trimită o delegație la Moscova pentru a încheia armistițiul?

- Mareșalul să intre în contact cu Rușii și cu Anglo-Americanii, în același timp, pentru a fixa de comun acord condițiile de armistițiu?

- Guvernul să discute condițiile de armistițiu cu Aliații, la Cairo?

Mihai Antonescu voia să afle care dintre cele trei formule convine Anglo-Americanilor, pentru ca Mareșalul să o pună în practică. Era deci numai o chestiune de procedură. Totodată, premierul turc l-a informat pe ambasadorul rus și pe cel american de conținutul telegramii expediate de Mihai Antonescu.

La 23 august 1944, la orele 12,40, Foreign Office din Londra (prin telegrama top secret Nr.2646 trimisă ambasadorului englez la Moscova, Sir Archibald Kerr) confirmă primirea telegramei Nr.2386, și dă instrucțiuni ambasadorului, în cazul acordului sovietic, să răspundă imediat lui Mihai Antonescu, prin președintele consiliului de miniștri turc, ca Românii să trimită imediat o delegație la Moscova, fie printre liniile frontului, fie prin Turcia. Telegrama se încheia cu sugestia ca guvernele sovietic și american să informeze pe ambasadorii lor de la Ankara în acest sens.

Decizia de a încheia armistițiul a Mareșalului Antonescu este, de asemenea, confirmată și de ambasadorul britanic la Stockholm, după cum reiese din telegrama Nr.985, din 1 septembrie 1944 (document ultrasecret Nr.R 13785g), adresată guvernului său. Aici, Sir V.Mallet informează ministerul de externe că a primit o comunicare din partea ministrului de externe al Suediei, în care acesta îl informează că ministrul Suediei la București i-a adus la cunoștință, printr-o telegramă care a întârziat opt zile, că un curier special al Mareșalului Antonescu a plecat la Stockholm, pentru a transmite Rușilor declarația de acceptare a armistițiului. Această telegramă, dacă a întârziat opt zile, înseamnă că a fost expediată în ziua de 22 august, deci înainte de arestarea Mareșalului.

De asemenea, am în față o telegramă a ambasadorului Halifax expediată la Washington pe data de 24 august, pentru a informa Departamentul de Stat cu privire la demersul Mareșalului prin Turcia.

Ce s-a întâmplat cu curierul diplomatic al Mareșalului Antonescu, plecat la Stockholm cu documentul acceptării termenilor de armistițiu, așa cum fusese tratat de Frederick Nano, ministrul român în Suedia, cu Dna Kollontay, ambasadoarea Moscovei? El a sosit la Stockholm abia pe ziua de 24 august 1944. Ne-o spune Frederick Nano într-un articol publicat în același jurnal, ca și articolul lui Al.Cretzianu din octombrie 1951:

«De aceea am fost surprins când curierul (dl.Djuvara) a intrat iute în biroul meu, spunându-mi cu sufletul la gură: Dl Antonescu este de acord cu Dta. Aduc deci instrucțiuni ca să vă vedeți imediat cu Dna Kollontay și să vedeți dacă condițiile obținute de Dvs mai sunt valabile sau trebuiesc renegociate, sau dacă Rușii vor să discute cu opoziția ori cu guvernul actual. Mihai Antonescu mi-a spus că Mareșalul este gata să se retragă și i-a dat mână liberă să semneze armistițiul.»

NEWS LETTER CYBERNETICS ACADEMY ODOBLEJA

Luând în considerație interesul manifestat față de Cibernetică generală, Fundația Europeană Drăgan a organizat în 1982, la Lugoj, o masă rotundă și un simpozion internațional dedicate unuia dintre pionierii acestei științe de viitor - savantul român Ștefan Odobleja.

La încheierea simpozionului din octombrie 1982, s-a constituit asociația internațională «Odobleja Academy Cybernetics», cu scopul de a încuraja dezvoltarea științifică și mai buna cunoaștere în lume a contribuției aduse în aceste domenii de Odobleja, încă din 1938, cu lucrarea sa Psihologia consonantistă.

De curând a apărut, în limba engleză, organul de presă al asociației, intitulat

«News Letter Cybernetics Academy Odobleja». Primul număr cuprinde un articol al Prof. Constantin Drăgan, președintele internațional al Academiei, despre școala gândirii de la Lugoj, procesele verbale ale întrunirilor în care s-a hotărât constituirea Academiei Odobleja, statutul acesteia și un articol semnat de R. Mantz. Numărul 2-1983 cuprinde articole de J.C.Drăgan, P.K. M'Pherson, V.H.Brix, E.Fotso Kings, E.H.T. El-Shirbeeney, între care semnalăm în mod deosebit pe cel intitulat «Systems and Systems Science?», semnat de M'Pherson.

Redacția publicației se află pe lângă secretariatul Academiei din Milano, via Larga 11.

SCURTE ȘTIRI

POPULAȚIA ROMÂNIEI

Potrivit datelor statistice, la 1 ianuarie 1983, numărul populației României era de 22.527.235 locuitori, sporind cu 102.989 locuitori față de 1 ianuarie 1982. În anul 1982 s-a înregistrat cea mai scăzută cifră a mortalității infantile din istoria țării, dar și o reducere a sporului natural.

AUTOBUZE PE GAZ METAN

La Baia Mare a fost pus în circulație primul autobuz de transport urban alimentat cu gaz metan. Autobuzul este echipat cu două rezervoare de gaz metan, amplasate pe acoperiș, și are o autonomie de circulație de aproximativ 15 kilometri. Reîncărcarea rezervoarelor se efectuează la fiecare capăt de linie și durează trei minute.

ANTOLOGIE DE POEZIE ITALIANĂ ȘI ROMÂNĂ

În Italia a apărut un volum antologic de poezie italiană și română ce are ca autori pe Francesco Gligora, președintele Academiei de Propagandă Culturală și pe Mariano Baffi, fost profesor de italiană în România și apoi profesor de română la Universitatea din Roma. Lui M. Baffi i se datorează și edițiile bilingve italiano-române din Poezia lui Blaga și Bacovia. Antologia cuprinde în paginile sale poeziile cele mai semnificative ale unor prețuiți exponenți ai literaturii celor două țări latine.

EXPOZIȚIE ÎN DANEMARCA

La Aarchus, în Danemarca, a avut loc vernisajul expoziției românești «Tapițerii și mici sculpturi în lemn». Erau prezenți auto-

rități municipale, oameni de cultură și artă, jurnaliști, un numeros public.

SCULPTOR ROMÂN LA «EDITALIA»

La cunoscuta «Galeria Editalia» a avut loc vernisajul expoziției sculptorului român Constantin Lucaci. Erau prezenți șefi de instituții culturale, oameni de artă, jurnaliști, un larg public. Profesorul Giulio Carlo Argan, critic și istoric de artă, a scos în evidență înalta valoare artistică a operelor lui Constantin Lucaci, care se înscriu în tradiția de artă românească inaugurată de sculptorul Constantin Brâncuși.

VIOLONISTĂ ROMÂNĂ ÎN USA

Violonista Mihaela Martin, laureată a concursului internațional de vioară de la Indianapolis (1982), a susținut un concert pe prestigioasa scenă de la Carnegie Hall din New York, interpretând cu succes piese din Beethoven, Schubert, Stravinski, Leclair.

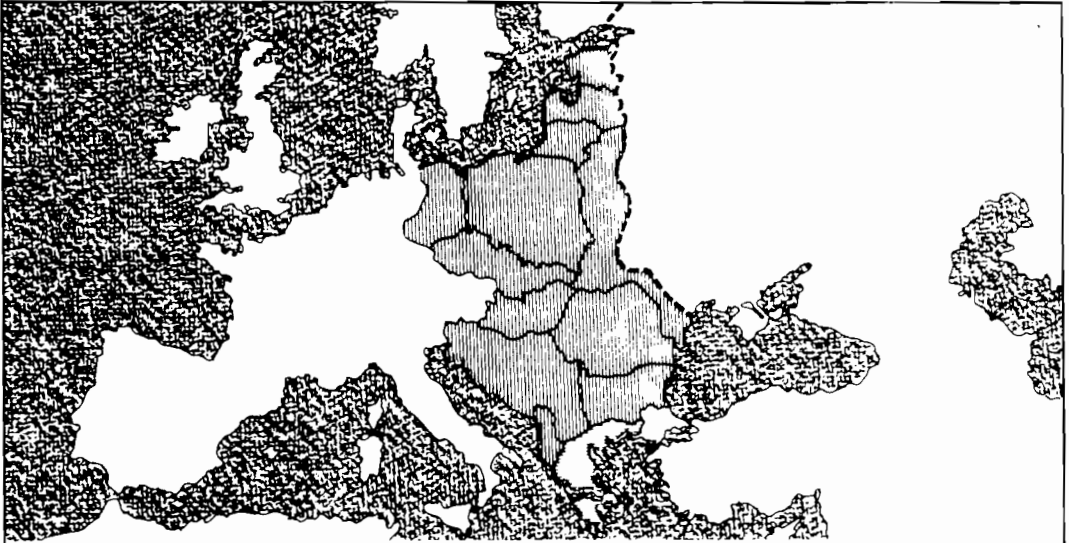
MARIANA NICULESCU LA SCALA

Soprana română Mariana Niculescu, afirmată în Occident după participarea la un concurs de canto ținut în Italia, în 1972, a cântat din nou la Scala din Milano în opera *Il convitato di pietra* de Dargomiski, în care a interpretat pe Donna Anna, cu rafină elegantă și expresivitate.

Căsătorită cu un critic de artă de origine română, Mariana Niculescu a cântat în ultimii zece ani pe scenele celor mai renumite teatre de operă din lume, la Metropolitan din New York obținând un succes de neuitat.

Mimi în Bohema, Violeta în Traviata, Leonora în Istorie Adevărată de Berio, Donna Anna în *Il convitato di pietra* - sunt numai câteva dintre rolurile care au consacrat-o ca stea de primă mărime a muzicii lirice contemporane.

Programul dânselor este mereu încărcat. În viitorul apropiat este așteptată la Londra, Paris și în alte capitale europene. Îi dorim succes în continuare.

Moscova, 9 Octombrie 1944

“Momentul era potrivit pentru a trata, așa că am spus: “Să aranjăm treburile noastre în Balcani. Armatele voastre sunt în România și în Bulgaria. Noi avem acolo interese, misiuni, agenți. Între noi nu trebuie să existe neînțelegeri pentru lucruri mărunte.

Cât privește Anglia și Rusia, ați fi de acord - l-am întrebat pe Stalin - ca voi să aveți o dominație de 90% asupra României, noi să avem 90% în Grecia și “fifty-fifty” cu voi în Jugoslavia?” În timp ce se traduceau cele de mai sus, am scris pe o jumătate de foaie de hârtie:

România: Rusia ia 90%; ceilalți iau 10%

Grecia: Marea Britanie (de acord cu Statele Unite) ia 90%; Rusia ia 10%

Jugoslavia și Ungaria: 50% - 50%

Bulgaria: Rusia ia 75%; ceilalți 25%.

Winston Churchill

“Cel de al doilea război mondial”

- Memorii -

S U M A R U L

<i>J.C. Drăgan</i> : Neamul românesc și năvălitorii	1
<i>T.V. Bădescu</i> : Să ne amintim de Porumbescu!	7
<i>Transylvanicus</i> : În numele și respectul adevărului (II b)	8
Eminescu despre Basarabia și Bucovina (V)	15
<i>N. Baci</i> : Yalta și crucificarea României	18